

Miljöutskottet

Statsrådets industripolitiska redogörelse

Till ekonomiutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets industripolitiska redogörelse (SRR 1/2025 rd): Ärendet har remitterats till miljöutskottet för utlåtande till ekonomiutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- industriråd Jyrki Alkio, arbets- och näringsministeriet
- industriråd Antti Valle, arbets- och näringsministeriet
- miljöråd Outi Honkatukia, miljöministeriet
- Programme Manager Jaakko Tuomainen, Borealis Polymers Oy
- verkställande direktör Tuuli Kaskinen, Climate Leadership Coalition ry
- ledande expert Paavali Kukkonen, Finlands näringsliv rf
- direktör för hållbar tillväxt Joonas Turtiainen, Finsk Energiindustri rf
- direktör, energi och klimat Annukka Saari, Teknologiindustrin rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Kuusakoski Oy
- forskningsenheten BIOS
- Näringslivets forskningsinstitut ETLA
- Gruvindustri rf
- Finlands naturskyddsförbund rf
- Suomen vetyklusteri.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Utskottet välkomnar att regeringen har lämnat en industripolitisk redogörelse i ett läge där den globala ekonomiska omvärlden förändras snabbt. Klimatförändringen, ökade geopolitiska spänningar, utmaningar i anslutning till det multilaterala regelsystemet, ökande protektionism, störningar i värdekedjorna och importberoendet är exempel på nya utmaningar. Utskottet anser att re-

Utlåtande MiUU 9/2025 rd

dogörelsen är aktuell och viktig och utskottet fäster med avseende på sitt eget ansvarsområde ekonomiutskottets uppmärksamhet särskilt vid följande aspekter.

Klimatmål och investeringar i ren omställning

Redogörelsen bygger på en granskning av de industripolitiska frågor som är aktuella inom EU och som är väsentliga för Finland och kopplar dem till den nationella industripolitiska kontexten. Agendan för den andra mandatperioden för kommissionsordförande Ursula von der Leyen utgår i synnerhet från Mario Draghis rapport om EU:s konkurrenskraft. I rapporten betonas en mer samordnad industripolitik på EU-nivå och i medlemsstaterna. Centrala aspekter är kopplingen mellan klimatmålen och konkurrenskraften samt given för en ren industri, vars mål är att förenkla regleringen utan att ge avkall på klimatmålen. Syftet med den giv för en ren industri som kommissionen presenterade i februari 2025 är att lägga grunden för EU:s konkurrenskraft och utfasning av fossila bränslen och på ett samlat sätt ta itu med utmaningarna relaterade till klimatkrisen, konkurrenskraften och ekonomisk resiliens. Given är omfattande, men fokuserar särskilt på sektorer inom den energiintensiva industrin, cleantech och cirkulär ekonomi.

Utskottet betonar att EU:s ambitiösa, konsekventa och långsiktiga klimatpolitik också på nationell nivå skapar en grund för en ren omställning och jämnare konkurrensförhållanden i fråga om Finlands mål som är strängare än på EU-nivå. I redogörelsen konstateras det mycket väl att en ren omställning förutsätter en systemisk förändring på samhällsnivå. Enligt internationella uppskattningar kan den globala efterfrågan på lösningar för utfasning av fossila bränslen för att fullgöra befintliga klimatåtaganden öka med minst 20 procent jämfört med nuvarande nivå, vilket kan innebära en tillväxtpotential på över 3 miljarder euro för Finlands årliga export av investeringsvaror. Enligt Finlands Näringsliv uppgår värdet på de nu aktuella investeringsprojekten som gäller grön omställning till över 270 miljarder euro. Även om endast en del av dessa skulle förverkligas innebär det ändå en betydande ökning av sysselsättningen och skatteinkomsterna.

Utskottet betonar att en lyckad industripolitik samtidigt löser de utmaningar som hänför sig till den ekonomiska resiliensen och klimatförändringen. Industripolitiken bör upprätta riktlinjer och incitament för strategiska investeringar så att industrin blir utsläppssnål på det sätt som krävs med tanke på klimatförändringen. Konkurrenskraften ska stärkas genom investeringar i rena energilösningar och koldioxidsnål teknik. När företagen överväger placeringen av investeringar mellan olika medlemsländer inger den ambitiösa och långsiktiga inhemska miljöregleringen förtroende för framtida verksamhetsförutsättningar, trots att hemmamarknaden är liten och investeringarna baserar sig på exportmöjligheter. Utskottet konstaterar att de krav som i och med kriterierna för hållbar finansiering ställs på stora företag också riktas till mindre företag som deltar i deras värdekedjor och syns som ändringar i valet av underleverantörer. Förmågan att tillförlitligt verifiera hur företagets verksamhet och dess produkter påverkar klimatet och naturen är på väg att bli en betydande konkurrensfaktor.

Den globala investeringsvågen inom omställningen till ren energi ger Finland en unik möjlighet att förnya sin industriella bas, till exempel i förhållande till ny affärsverksamhet baserad på vätgas. I redogörelsen påpekas det att Finlands styrka ligger i möjligheten att kraftigt öka produktionen av ren el för att bemöta industrins växande behov. Detta kräver att marknaden ges en trovärdig bild av att Finland eftersträvar tillväxt baserad på ren ekonomi och vill skapa en gynnsam

Utlåtande MiUU 9/2025 rd

verksamhetsmiljö för detta. Investeringar behövs både för de ökande behoven av energioverföring och för att balansera elsystemet för den varierande produktionens del. Under 2030-talet kommer vätgasekonomin att bli en ny, viktig industri i Europa, och Finland har en betydande konkurrensfördel på grund av den konkurrenskraftiga produktionen av ren el för elektrolys av väte och goda biobaserade koldioxidkällor. Vår konkurrensfaktor är i synnerhet biogen koldioxid som uppstår inom skogsindustrin och som är en nödvändig råvara för elektrobränslen som framställs som vidareförädlingsprodukter av väte. Ny konkurrenskraftig teknik och nya lösningar samt produkter och tjänster som baserar sig på dem spelar en nyckelroll när det gäller att fullt ut uppnå tillväxt- och sysselsättningspotentialen inom vätgasekonomin. Åtagandet att öka forsknings- och innovationsfinansieringen och rikta den till en ren omställning, inklusive vätgasekonomin, är mycket välkommet.

Utnyttjandet av möjligheterna till en ren omställning är en central del av industripolitiken, framgår det av redogörelsen. Industrin bör genom politiska åtgärder styras till att investera i koldioxidsnåla lösningar, öka den hållbara användningen av råvaror och resurser, utveckla innovationer och integrera hållbarhetskraven i värdekedjorna. Det är viktigt att satsa på teknik, investeringar och styrmedel som minskar växthusgasutsläppen och främjar cirkulär ekonomi och biologisk mångfald samtidigt som välfärden, försörjningsberedskapen och kriställigheten tryggas. Investeringar behövs inte bara för väteproduktion med utsläppsfri el utan också för vätegasbaserad industriell produktion för att stärka vidareförädlingen av väte och värdekedjorna och på så sätt säkerställa förutsättningarna för hela landet att ta del av energiomställningen och de arbetstillfällen den erbjuder.

För att klimatmålen ska nås krävs det både att utsläppen minskar och att sänkorna stärks. God skogsvård i rätt tid är av stor betydelse när tillgången på virke samordnas med skogsindustrins behov och stärkandet av kolsänkorna. Dessutom behövs det teknik med vilken det är möjligt att producera negativa utsläpp. Negativa utsläpp kan i framtiden uppstå exempelvis genom att biobaserad koldioxid eller koldioxid som tas till vara från luften lagras permanent på havsbotten i Norge. Användningen av avskild biobaserad koldioxid eller koldioxid som fångas upp från luften kan ersätta användningen av fossila råvaror eller bränslen och minska utsläppen. Produkternas livslängd kan variera, vilket inverkar på kolbindningens varaktighet och därmed på verksamhetens klimatpåverkan. Utsläpp och upptag som hänför sig till hela värdekedjan för lagring eller återvinning inverkar på storleken på det negativa utsläpp eller den utsläppsminskning som uppnås.

I energi- och klimatstrategin drar regeringen utgående från uppdaterade scenarier upp riktlinjer för energibehovet, utsläppsutvecklingen, flexibiliteten på elmarknaden och dylika frågor. Lösningar baserade på avskiljning av koldioxid kommer också att behandlas i den energi- och klimatstrategi som är under beredning och i den klimatpolitiska planen på medellång sikt.

Främjande av bioekonomi och cirkulär ekonomi

Ett viktigt mål i redogörelsen är att ta vara på möjligheterna inom ren omställning samt inom bioekonomi och cirkulär ekonomi. Målet är att Finland profilerar sig som ett land som tillhandahåller lösningar inom bioekonomi och cirkulär ekonomi. Åtgärder som föreslås i redogörelsen är bland annat resurseffektivitet, utnyttjande av sidoströmmar samt råvarukällor, material och förädlade produkter som ersätter fossila råvaror. Åtgärderna genomförs i enlighet med programmet

Utlåtande MiUU 9/2025 rd

för cirkulär ekonomi och bioekonomistategin. Biogas är en del av denna helhet. Också EU:s strategiska agenda tar fasta på cirkulär ekonomi som en del av EU:s ekonomiska tillväxt och gröna omställning samtidigt som man strävar efter bättre global konkurrenskraft, bromsar klimatförändringen och bekämpar naturförlusten.

Målet för strategin för cirkulär ekonomi är ett klimatneutralt kretsloppssamhälle senast 2035. Utskottet betonar att cirkulär ekonomi är ett viktigt verktyg för att bekämpa klimatförändringen och förlusten av biologisk mångfald. Finland har förnybar biomassa och vattenresurser, och ett hållbart utnyttjande av dem kan stärka konkurrenskraften för den cirkulär ekonomin. Väsentligt för en hållbar användning av naturresurser är att öka det inhemska värdeskapandet och förbättra produktiviteten. Det är av avgörande betydelse för den ekonomiska konkurrenskraften hur effektivt och hållbart naturresurserna utnyttjas. Med hjälp av cirkulär ekonomi är det möjligt att minska miljökonsekvenserna, minska beroendet av externa råvarukällor och stödja ekonomisk förnyelse. Utöver klimatutmaningarna är tryggheten av den biologiska mångfalden och mer allmänt de ramvillkor som naturen ställer samt en hållbar utveckling viktiga aspekter av den framtida industripolitiken. Att minska förbrukningen av energi och naturresurser är en väsentlig del av den industriella omställningen.

Cirkulär ekonomi är inte bara miljöpolitik, utan framför allt ekonomi- och industripolitik. Den cirkulära ekonomin förutsätter en systemisk förändring av den materiella ekonomin samt långsiktigt strategiskt programarbete som sträcker sig över regeringsperioderna. En ren omställning sker genom investeringscykler, och därför är det nödvändigt att omvärlden är förutsägbar och tydlig. Den cirkulära ekonomin innebär en särskild möjlighet för Finland, eftersom den nuvarande cirkulära materialanvändningen är liten, vilket medför en enorm tillväxtpotential. De finländska företagen inom återvinningsindustrin är beredda att investera i ny teknik och rena lösningar, men för att lyckas krävs orädda politiska beslut. Cirkulär ekonomi kan ge upphov till en ny form av ekonomisk tillväxt och en starkare konkurrenskraft samt göra Finland till en föregångare inom ren teknik. Investeringar i nya återvinningslösningar måste stödjas, och materialflödena bör i första hand styras till återanvändning och återvinning i enlighet med prioriteringsordningen i avfallslagstiftningen.

Som en politisk åtgärd lyfter redogörelsen särskilt fram green deal-åtagandet för cirkulär ekonomi. Green deal för cirkulär ekonomi är ett strategiskt åtagande som rör cirkulär ekonomi och som leds av miljöministeriet och arbets- och näringsministeriet. Inom ramen för detta kan bland annat industriföretag frivilligt åta sig att minska användningen av naturresurser, förbättra resurseffektiviteten och öka resursproduktiviteten. Green deal-åtagandena för cirkulär ekonomi är ett aktörsorienterat sätt att tillsammans ta ett steg mot cirkulär ekonomi och en marknad för cirkulär ekonomi. Detta förfaringssätt ger ett långsiktigt strategiskt perspektiv på utvecklingens riktning, vilket kan underlätta genomförandet av investeringar som behövs till exempel inom cirkulär ekonomi. Green deal-åtagandet gör det möjligt för organisationer att identifiera de mest genomslagskraftiga åtgärderna inom cirkulär ekonomi, påskynda den egna verksamhetens och hela branschens utveckling i riktning mot mer miljövänliga förfaranden. Åtgärder inom cirkulär ekonomi medför ofta också besparingar samt stärker självförsörjningen och konkurrenskraften.

Strategin för bioekonomi har som mål att förädla produkter och tjänster med högt mervärde som baserar sig på en stark kompetens. Avsikten är att tillhandahålla lösningar i anslutning till reger-

Utlåtande MiUU 9/2025 rd

ingens mål om hållbar tillväxt och stimulansåtgärder, sysselsättning, en rättvis omställning, naturens mångfald, en jämlik regional utveckling samt uppnåendet av målen för klimatneutralitet före 2035. Utskottet anser liksom redogörelsen att det är väsentligt att lösningarna inom bioekonomin och den cirkulära ekonomin på bred front identifieras som faktorer som främjar EU:s konkurrenskraft och resiliens. Också kommissionen bereder en ny strategi för bioekonomi som ska vara klar före utgången av 2025. Det är viktigt att man aktivt satsar på proaktivt påverkansarbete, framhåller utskottet.

Utskottet instämmer i det som sägs i redogörelsen om att det är viktigt att principen om teknikneutralitet bibehålls i den strategiska styrningen när elektrifieringen utvecklas kraftigt. Till exempel biogas, som kan ersätta fossila bränslen, är ett fungerande alternativ i synnerhet inom den tunga trafiken, där genomförandet av elektrifieringen är svårare. I Finland produceras biogas motsvarande cirka en terawattimme per år från slam, avfall, sidoströmmar och biomassa, men produktionen beräknas öka till över två terawattimmar på några år. Utskottet anser det vara viktigt att skrivningarna om biogas i regeringsprogrammet i praktiken genomförs effektivt. Enligt regeringsprogrammet är målet till exempel att främja utvecklingen och inledandet av biogasproduktion, en mångsidig användning av biogas samt utvecklingen och produktionen av inhemska utsläppssnåla bränslen. Målet är också att underlätta lagstiftning som ökar användningen av dessa bränslen i personbilar och i tung trafik, i synnerhet tillverkningen och distributionen av inhemskt bränsle och biogas som lämpar sig för tung trafik.

Utskottet anser också att de aktörsbaserade färdplaner som nämns i redogörelsen är viktiga. De sektorspecifika färdplanerna för koldioxidsnålhet uppdaterades i november 2024 och kommer att användas när energi- och klimatstrategin bereds. Genom färdplanerna för biologisk mångfald kan man få en bättre uppfattning om hur de olika sektorerna påverkar och är beroende av naturen och om vilka åtgärder som behövs för att stoppa förlusten av biologisk mångfald.

Smidigare förfaranden med miljötillstånd

Den industripolitiska redogörelsen tar fasta på vikten av smidiga förfaranden i fråga om miljötillstånd. Utskottet har konsekvent betonat betydelsen av projekt som främjar smidigare tillståndsförfaranden och på så sätt lockar sådana investeringar till Finland som behövs för att främja koldioxidsnålhet. Utskottet har samtidigt betonat att åtgärderna för att göra förvaltningen smidigare inte får äventyra den höga nivån på miljöskyddet och att medborgarnas rätt att delta i beslutsfattandet som gäller deras miljö tryggas. Utskottet påpekar att regeringen har lämnat en proposition med förslag till lag om behandling av vissa miljöärenden vid Tillstånds- och tillsynsverket och till vissa lagar som har samband med den (RP 41/2025 rd). Propositionen innehåller konkreta åtgärder genom vilka de mål som presenteras i redogörelsen främjas som en del av ett mer omfattande projekt med ett enda serviceställe och genomförandet av regeringsprogrammet. Digitaliseringen spelar en viktig roll i fråga om lagstiftningsprojektet med ett enda serviceställe. Utan en välfungerande elektronisk tillståndsplattform är det i praktiken inte möjligt att i betydande grad göra tillståndsförfarandet smidigare. Målet är därför att utveckla en heltäckande digital kanal för ansökan om tillstånd genom vilken verksamhetsutövaren kan ansöka om de viktigaste tillstånden för sina investeringsprojekt, inklusive miljötillstånd.

Utlåtande MiUU 9/2025 rd

Propositionen är nära kopplad till den pågående regionförvaltningsreformen (RP 13/2025 rd — MiUU 4/2025 rd), genom vilken miljöförvaltningens uppgifter centraliseras på ett betydande sätt. Utskottet betonar i ovan nämnda utlåtande att tillräckliga resurser måste reserveras för genomförandet av reformen, eftersom smidiga tillståndsförfaranden är av betydelse för att locka investeringar i grön omställning. Smidiga tillståndsförfaranden har också en mer omfattande inverkan på miljöns tillstånd och på en snabb utfasning av fossila bränslen. Utskottet inskräpper att det är viktigt att säkerställa att det nya Tillstånds- och tillsynsverket som inrättas i samband med regionförvaltningsreformen fungerar utan störningar när verksamheten inleds och under övergångsperioden, så att myndigheternas arbete, skötseln av lagstadgade uppgifter och nuvarande fungerande praxis inklusive behandlingen av miljötillstånd löper smidigt och utan avbrott också i den nya förvaltningsmodellen.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Miljöutskottet föreslår

att ekonomiutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 9.5.2025

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Krista Mikkonen gröna
medlem Pauli Aalto-Setälä saml
medlem Noora Fagerström saml
medlem Eveliina Heinäluoma sd
medlem Vesa Kallio cent
medlem Mai Kivelä vänst
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Johan Kvarnström sd
medlem Jorma Piisinen saf
medlem Merja Rasinkangas saf
medlem Tere Sammallahti saml
ersättare Ari Koponen saf.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Ekroos.

Utlåtande MiUU 9/2025 rd

Avvikande mening

Avvikande mening

Motivering

Industripolitiken är starkt kopplad inte bara till statsfinanserna utan framför allt till de viktigaste globala hållbarhetskriserna, klimatförändringen, förlusten av biologisk mångfald och miljöförstörelsen. Dessa kopplingar har identifierats ytligt i redogörelsen och slutsatserna stöder inte ett tillräckligt kraftfullt och allvarligt förhållningssätt i fråga om lösningarna som gäller miljöfrågor.

Miljöaspekten blir slutligen relativt snäv i redogörelsen. Ett centralt mål som i dag borde genomföra hela industripolitiken är att industrin i stor utsträckning ska vara ekologiskt hållbar. Detta beaktas inte i tillräcklig grad i redogörelsen och redogörelsen erbjuder således inte ett trovärdigt urval av metoder för att uppnå detta mål. En central svaghet i redogörelsen och dess slutsatser är bristen på förståelse för metoder som effektivt stöder omställningen till en mer hållbar industri. En del av metoderna i redogörelsen står till och med tydligt i strid med varandra ur denna synvinkel.

När det gäller klimatet lyfter redogörelsen fram energi- och klimatstrategin och klimatplanen på medellång sikt som viktiga verktyg. De är viktiga verktyg, men utarbetandet av dem har ofta fördröjts. I och med att de färdigställs i ett sent skede fördröjs också de faktiska åtgärder som kan vidtas utifrån planerna och som redogörelsen för sin del också kraftigt stöder sig på.

Konflikten mellan klimatpolitiken och industripolitiken är som kraftigast när det gäller det dåliga läget för Finlands kolsänkor, som framför allt beror på användningen av skogarna. Redogörelsen tar inte alls fasta på kolsänkornas kollaps eller på åtgärder som kunde rätta till situationen. Skogsindustrins inverkan på klimatmålen och också på naturmålen är mycket stor och därför bör det i den industripolitiska redogörelsen också föreslås åtgärder för att genomföra hållbarhetsomställningen inom skogsindustrin.

När det gäller användningen av naturresurser bör utgångspunkten vara att användningen av naturresurser kraftigt ska minskas. Naturresurser bör inte bara ses som resurser som kan utvinnas, utan det bör alltid tas hänsyn till att användningen av naturresurser har konsekvenser som skadar eller hotar miljön och ekosystemen. Cirkulär ekonomi är inte bara ett sätt att få fram resurser utan framför allt ett sätt att minska den ekonomiska verksamhetens miljökonsekvenser.

När det gäller koldioxidsnåla investeringar är det viktigt att också satsa på att skapa inhemsk efterfrågan på innovationer som hänför sig till den gröna omställningen. Användningen av förnybar energi och införandet av innovationer med högre förädlingsvärde på den globala marknaden skulle i början kräva åtgärder som ännu kraftigare ökar den inhemska efterfrågan.

I många frågor, också inom industripolitiken, är det viktigt att beakta att det finns tillräckliga resurser för åtgärderna. Att öka FoUI-verksamhetens resurser är ett parlamentariskt mål som också den industripolitiska redogörelsen starkt stöder sig på. I redogörelsen nämns dock tilläggsresurserna för många andra funktioner, såsom tillståndsgivningen, bland de åtgärder som eventuellt kan övervägas.

Utlåtande MiUU 9/2025 rd
Avvikande mening

Hållbarhetsomställningen inom industrin är en stor ansträngning som kräver samordning och åtgärder som vidtas i rätt tid av många aktörer och branscher. I nuläget är det tydligt att denna samordning inte är tillräcklig i Finland, i synnerhet inte inom branschen för vilka omställningen är svår, såsom skogsindustrin. Redogörelsen erbjuder inte tillräckliga lösningar för att rätta till situationen.

Avvikande mening

Vi föreslår

att ekonomiutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 9.5.2025

Krista Mikkonen gröna
Mai Kivelä vänst